

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ה' אדר תשע"ב

פרשה:
פרשת תצוה

כותרת:
האם 'אחד עשר' זהו מספר יהודי

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת תצוה

האם 'אחד עשר' זהו מספר יהודי

בכמה מדינות ערביות התערערה בתקופה האחרונה יציבותה של הממשלה לאחר שהעם התקומם ויצא לרחובות. תנועות המחאה נגד השלטון הצליחו להדיח את הנשיא ממשרתו מאחר שכולן דיברו בקול אחד. כאשר ישנן קבוצות מפוצלות רבות ולכל אחת מהן תביעות אחרות - הסיכוי להצליח הוא אפסי. אבל כאשר כולן מאוחדות ותובעות תביעות משותפות - הממשלה מתערערת והנשיא מודח עד מהרה.

אם כך בכל אומות העולם, הרי שביהדות האחדות משמעותית וגורלית פי כמה וכמה. בפרשת השבוע שלנו מודגשת מעלת האחדות.

פרשת תצוה היא למעשה ההמשך של בניית המשכן שהתחלנו לקרוא בשבוע שעבר בפרשת תרומה. שתי הפרשיות מחולקות באופן מוגדר וברור; פרשת תרומה עוסקת ב'רהיטים' של המשכן: הארון, השולחן, המנורה. וכן בניית המשכן עצמו, הקירות - קרשים, והתקרה - יריעות וכו'.

ואילו בפרשת תצוה מדובר על הבגדים. התורה מפרטת את שמונת הבגדים של הכהן הגדול. הפרשה גם עוסקת בשמן המשחה, וכיצד מכינים את הכהנים לכהן ולשרת בבית המקדש. והנה לבסוף - בסוף הפרשה שלנו - התורה כותבת על 'רהיט' נוסף ששייך למשכן: מזבח הקטורת.

שואל הרבי (התוועדות' תשנ"ב כרך ב עמ' 318): לכאורה הציווי לבנות את מזבח הקטורת היה צריך להופיע בפרשת תרומה ביחד עם הציווי על שאר הכלים המפורטים שם, ומדוע אפוא בחרה התורה לדחות את הציווי הזה לסוף פרשת תצווה?

הרי ידוע שהסדר של הדברים גם הוא תורה בפני עצמה. מן העובדה שהתורה בחרה לדחות את כתיבתה של המצווה הזאת עד הסוף, בבחינת "אחרון אחרון חביב", ניתן להסיק שיש משהו מיוחד במצווה הזאת, בהקטרת הקטורת בבית המקדש, שהיא נעלית יותר מכל העבודות האחרות בבית המקדש.

את הקטורת היו מקטירים פעמיים ביום בבית המקדש; פעם אחת בבוקר בתחילת היום לפני כל עבודה אחרת, ופעם נוספת היו מקטירים בסוף היום לאחר כל העבודות שנעשו בבית המקדש (רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פ"ג).

כאשר הכהן הקטיר את הקטורת היה אסור לשום אדם להיות נוכח בהיכל בשעה זו, אלא רק הכהן המקטיר נשאר לבדו בהיכל.

בבית המקדש היו עורכים בכל בוקר הגרלה על העבודות בין הכהנים של המשמר של אותו יום. והזוכה בגורל היה משתתף בעבודה של אותו יום. אבל לשם הקטרת הקטורת היתה נערכת הגרלה נפרדת בפני עצמה שבה נטלו חלק והשתתפו רק הכהנים שלא זכו בעבר להקטיר קטורת מעולם. כל מי שאי פעם כבר הקטיר את הקטורת בבית המקדש לא יכל להשתתף שוב בהגרלה (תמידין ומוספין פ"ד ה"ז).

וכל כך למה? אומרת הגמרא במסכת יומא (כו, א): "מפני שמעשרת". בין הכהנים היה ידוע שהקטרת הקטורת בבית המקדש מהווה סגולה מיוחדת לעשירות. בסוף ספר דברים, בפרשת וזאת הברכה, כאשר משה רבינו מברך את השבטים, הוא אומר על שבט לוי "ישימו קטורה באפך", שזה נסוב על הקטורת, ומיד לאחר מכן כתוב "ברך ה' חילו", שנכסיו יתברכו. מזה למדו שיש לקטורת סגולה מיוחדת לעשירות.

יתרה מזו: בפרשת קורח התורה מספרת שלמחרת המחלוקת הגדולה של קרח, שוב בא עם ישראל בטענות למשה ואהרן, ובעוד הם מתקהלים על משה ואהרן החלה מגפה בעם ישראל. מיד פנה משה לאהרן אחיו וצוה עליו שירוך מיד ויקח קטורת מעל המזבח וירוך אל העדה כדי

לעצור את המגפה. ואהרן אכן עשה כדברי משה "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה" (במדבר יז, יג).

אומר רש"י (ממדרש תנחומא): "אחז את המלאך והעמידו על כרחו, אמר לו המלאך: הנח לי לעשות שליחותי, אמר לו: משה צוני לעכב על ידך, אמר לו: אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה, אמר לו: אין משה עושה כלום מלבו אלא מפי הגבורה אם אין אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה אל פתח אהל מועד, בוא עמי ושאל".

מהיכן ידע משה שבכוחה של הקטורת לעצור את המגפה? אומר רש"י דבר מעניין מאד: כאשר משה עלה להר סיני ושהה במקום ארבעים יום לקבל את התורה, מספרת הגמרא במסכת שבת (פט, א) שהמלאכים שאלו את הקב"ה מה לילוד אשה בינינו? מה עושה בן-אדם בשר ודם בשמים והרי זה מקום של מלאכים. השיב להם הקב"ה שהוא בא לקבל את התורה. ביקשו המלאכים מאת הקב"ה שיתן להם את התורה. פנה הקב"ה למשה ואמר לו: נו, תן להם תשובה! אך משה אמר שהוא חושש להתווכח עם המלאכים, אמר לו הקב"ה: החזק בכסא כבודי וענה להם תשובה!

משה פנה אל המלאכים ושאל אותם: מה כתוב בעשרת הדברות? כבד את אביך ואת אמך. האם למלאכים יש הורים שהם צריכים לכבד אותם? מה עוד כתוב? "לא תגנוב"! וכי מה יש לגנוב בשמים? וכך הוא הוכיח להם שהתורה נכתבה עבור בני אנוש שרק הם יכולים לקיים את מצוות התורה. המלאכים הודו לו, וכל אחד מהם נעשה לו אוהב וגילה לו סודות, ומלאך המוות גילה לו סוד נפלא, הוא אמר לו "שהקטורת עוצר המגפה".

נמצאנו אם-כן למדים שהקטורת יכולה להביא עשירות וכן יכולה לעצור מגפות. ובנוסף לכך, בתורה נכתב שהקטורת היא "ריח ניחוח לה'", "נחת רוח לפני", הקטורת גורמת לה' נחת רוח מיוחדת.

נשאלת אפוא השאלה, מה טיבה של הקטורת הזאת שמכילה כל-כך הרבה סגולות ותכונות מיוחדות.

את הקטורת היו מייצרים מ-11 סוגי בשמים שונים. המספר הזה לכשעצמו כבר מדליק אצלנו נורה אדומה. מאימתי ביהדות מצינו את המספר 11? אנחנו יודעים שעשר הוא המספר השלם.

בקבלה מובא שאחד-עשר הוא מספר של ה"לעומת זה". התורה מונה את י"א אלופי עשיו, אחד-עשר ראשי משפחות של עשיו. המספר הזה מסמל את הצד של היפך הקדושה (ראה גם בד"ה "בסוכות תשבנו" בתוך 'ספר המאמרים' מלוקט כרך ב עמ' קכג).

המצווה היא לקחת את כל הבשמים הללו ביחד ולכתוש אותם עד שהם הופכים לאבקה, ואת זה מקטירים כקטורת בבית המקדש.

אחד הסממנים שכתוב בתורה במפורש הוא ה"חלבנה". אומר רש"י שזה סוג "בושם שריחו רע". לכאורה אם מנסים לייצר חומר שידף ריח טוב, מדוע צריך להכניס בו משהו שמטבעו מפיץ ריח רע? ממשיך רש"י ואומר: "ללמדנו שלא יקל בעיניו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו" (שמות ל, לד) [ראה גם 'התוועדויות' תשמ"ז כרך ב עמ' 558].

המספר עשר מסמל ציבור, קבוצה שלימה. ואז מופיע האחד-עשר, זהו אותו אחד שמפיץ ריח רע, אף אחד לא רוצה להיות בחברתו, או משום שהוא מפיץ בגשמיות ריח לא נעים או שריחו רע ברוחניות. כך או כך, אנשים מתרחקים ממנו. באה התורה ומלמדת אותנו שכדי שהקטורת תהיה כשרה ומושלמת ויהיה לה את הכוח ואת הסגולות האדירות שלה - יש לכלול בתוכה את כל הסממנים ביחד, כולל מי שריחו רע.

ישנן מצוות נוספות שמייצגים את אותו ענין, כמו הלולב והאתרוג שמסמלים כידוע סוגים שונים של יהודים, ואנחנו מצרפים את כל המינים יחד כדי להזכיר לנו שרק כאשר כולם מצטרפים ונכללים יחד אפשר לקיים את המצוה בשלימות. אולם במצוות לולב עדיין כל מין עומד לעצמו, עדיין אפשר להפריד בין הלולב לאתרוג. משא"כ בקטורת צריך לטחון את כל הבשמים ביחד ולעשות מהם אבקה אחת שבה לא יהיה ניכר ההבדל בין סוגי הבשמים השונים. כולם הופכים למציאות אחת ויחידה, ורק אז הקטורת ראויה להיות מוקטרת בבית המקדש.

כאשר יהודים מתאחדים בצורה כזאת עד שאי אפשר להבחין מיהו היהודי שמפיץ ריח רע - רק אז הם גורמים נחת להקב"ה. כל הורה יודע שילדיו מתאחדים ורוכשים מתנה עבור ההורים, למרות שיש כאלו שלא נטלו חלק במימון של המתנה, מכל מקום הם אומרים להורים שזוהי מתנה מכל הילדים ולא עושים מחלוקות והפרדות. האחדות הזאת היא המתנה הכי חשובה להורים וההתנהגות הזאת מניבה נחת רוח מרובה בעיניהם.

"תפילות כנגד קרבנות תיקנום". תפילת שחרית היא כידוע כנגד קרבן תמיד של שחר, ותפילת מנחה היא כנגד תמיד של בין הערביים. ואם-כן מה אנחנו עושים כיום כנגד הענין של הקטרת הקטורת הקבועה בבית המקדש?

ואולי ניתן לומר - בדרך אפשר - שכשם שאת הקטורת הקטירו בבית המקדש לפני הקרבת התמיד, כך אנחנו מוצאים מוטיב דומה לפני התפילה. הרבי ביקש מאד לפרסם שלפני התפילה יאמר כל יהודי "הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך" (התוועדויות' תשד"מ כרך ב עמ' 678). כאשר יהודי מקבל על עצמו בראש ובראשונה בבוקר לפני שהוא מתחיל להתפלל לאהוב את השני באופן של "כמוך" הרי זה כהקטרת הקטורת בבית המקדש.

זה לא דבר קשה מידי, כל אחד יכול לשנן את המשפט הזה בעל פה. אפשר לומר זאת במכונית בדרך לעבודה, וברגע אחד אתה מבצע משהו שמאחד אותך עם כל יהודי.

גם בלילה, הפעולה האחרונה שנעשית ביממה (כמו הקטורת) אנו אומרים לפני השינה "הריני מוחל לכל מי שהכעיס והקניט אותי". אנחנו מתחילים אפוא את היום ב"הריני מקבל" ומסיימים אותו ב"הריני מוחל" - ייתכן שזהו אותו רעיון שמסמל את ענין הקטורת.